

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

«Його душа була такою молодою, так жадібно пила красу життя...»

Кожна людина прагне пробити на цьому світі якомога довше: зустрічати світанки, милуватися природою, бачити, як підростають діти та онуки... Хіба це не щастя? Цього хотів і класик української літератури Михайло Коцюбинський. Доля відміряла йому небагато: 25 квітня 1913 року, на 49-му році життя, земний шлях письменника скінчився. Серцева хвороба міцно вп'яла свої пазури і забрала надію на життя. «Жити, я жити хочу!» Так говорив Михайло Михайлович, коли за вікном у садку розквітали квіти і сонце ласкаво заглядало в найбільшу з кімнат чернігівського будинку Михайла Коцюбинського.

На вулиці Сіверянській, 3 (нині – вулиці Михайла Коцюбинського, 3) він оселився 1898 року та привіз сюди свою чималу родину – дружину Віру Устимівну, синопка Юрка (1896 р. н.), матір Гликерію Максимівну та рідну меншу сестру Лідію Михайлівну. Її доля так склалася, що сама вона заміж не виходила, а все своє життя прожила з родиною брата. В Чернігові сім'я письменника збільшилася. В нього народилося ще трійко діток: Оксана (1898), Ірина (1899), Роман (1901).

Тож велика і дружна сім'я проживала в просторому будинку з великою верандою і садом, де так любив проводити час Михайло Коцюбинський.

У будинку в Чернігові промайнули 15 останніх років життя письменника. Ці роки можна назвати найпліднішими в його творчості. Бо ж саме в цей час він написав свої найвідоміші твори, серед яких «Тіні забутих предків», «Цвіт яблуні», «Лялечка», «Fata morgana» та багато інших.

Коли Михайло та Віра Коцюбинські оселилися у Чернігові, то біля парадного входу до свого будинку посадили невеличку ялинку.

Вона і досі росте на цьому подвір'ї, де тепер – Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського.

Щасливих батьків разом із дітьми ми можемо побачити ось на цьому фото, зробленому в меморіальному будинку:

«Коцюбинський був центром своєї сім'ї, її душею... Багато він давав сім'ї, але й багато мав од неї. Він дуже

любив свою сім'ю, й інтереси кожного члена її – дорослого й малого. Їх горе й радість він завжди носив у своїй душі...».

В будинку і на території поруч усе було облаштовано так, аби Михайлові Михайловичу було комфортно. Приміром, у спочивальні письменника біля дверей встановили рукомайник, аби прокинувшись, він міг умитися прямо тут. А наприкінці головної алеї в саду Віра Устимівна дбайливо висадила альтанку із бузку, аби її чоловік міг сидіти там і насолоджуватися красою розквітлого саду. На іншій алеї вона облаштувала трав'яну каналку – насипала її із землі та обсадила зеленою травичкою. На ній Михайло Коцюбинський влітку любив приймати сонячні ванни. Коли ставало трохи прохłodніше восени, він застеляв її пледом та читав там свіжу пресу.

Михайло Михайлович дуже любив своїх дітей. Із листів до дружини можна дізнатися, що він завжди турбувався їхнім здоров'ям та оцінками, коли був не вдома. Письменник намагався прищепити своїм дітям любов до книжки змалечку, навіть написав для них кілька казок – «Про двох цапків», «Про двох кізочок», «Івасик та Тарасик», «Чого ж вони зраділи?» та ін.

З особливим трепетом у душі ставився Михайло Коцюбинський до природи, дуже цінував її красу. Ірина Коцюбинська, донька письменника,

таке писала у своїх спогадах про батька: «Він любив квіти, із захопленням вивчав їх, ботанічні знання у нього були досить великі. В садочку, що оточував наш будинок, яких тільки квітів не було: під вишнями біля веранди голубіли цілі озера барвінку. Кущі спірею з тонкими гілочками, вкритими ніжним білим цвітом, нагадували вінок нареченої. Рожевий мигдаль напоював повітря солодким, гіркуватим запахом. Від ніжних пахощів каприфоліуму, що вився біля веранди, захоплювало дух. Червоні столітні маки горіли, як факели.

Алеї садка обсажені каштанами, липами, березами, кленами. Під парканом, уздовж всієї садиби, стоять тринадцять високих тополь.

Батько дуже любив садок і разом із матір'ю насаджував дерева і квіти».

Чернігівський будинок Михайла Коцюбинського був справжнім культурним куточком Чернігова. На літературних суботах (спочатку це були «понеділки») тут було людно і гамірно. Сюди приходили молоді поети, прозаїки, художники і зачитували свої твори. Серед частих гостей літературних субот у будинку Коцюбинського були П. Тичина, А. Казка, М. Сасенко, С. Устименко, М. Жук та інші. Ще в зовсім юному Павлові Тичині саме Михайло Коцюбинський зміг розгледіти великий талант. Молодь любила та поважала письменника.

Цікаво пише про ці творчі зустрічі Ірина Коцюбинська: «На «понеділках», які організовував батько, в нашому домі збирались художники, поети, молоді, яка із захопленням слухала оповідання, що читав батько. У вітальні, на письмовому столі батька, засвічувалася спиртова лампа з великим зеленим абажуром. Кутки кімнати заставлені пальмами, фікусами, олеандрами, тонули в присмерках. Великі шафи з книжками виблискували скляними дверима...».

Світло теплим промінням падає на схвильоване обличчя батька. Він читає свої твори і переживає кожне слово. Товариство, яке зібралось, слухає нові твори М. Коцюбинського, що ще готуються до друку. Згадує, як батько читає свої оповідання «Що записано в книгу життя» та пізніше – «Тіні забутих предків».

На «понеділках» часто бував молодий поет Павло Тичина, який тільки що починав свою літературну діяльність і до якого з особливою прихильністю ставився батько, даючи йому вказівки і поради...».

Часто спілкуючись із молоддю, Михайло Коцюбинський відчував, що його душа залишається молодою. Але хвороба не лишила надії на те, що життя буде довгим. Навіть лікування у найкращих тогочасних лікарів київської клініки не дало бажаного результату.

25 квітня 1913 року стало трагічним днем не тільки для родини Коцюбинських, а для всієї культурної громади міста і України.

П. Березняк у спогадах «Вихователь молоді» пише: «Віддати останній уклін і провести в останню путь українського письменника прибули представники і з інших міст, а чернігівці в жалобі лавою сунули до Болдиної гори, де ховали М. М. Коцюбинського. Поліція заборонила виступи і промови, боючись мітингу. Але цей мовчазний похорон був і мітингом, і демонстрацією, які єднали погляди простих людей і інтелігенції навколо ідей, що проводив у житті і творах письменник».

Марія КОРОБКО,
вчений секретар музею-заповідника
М. Коцюбинського

Календар
травня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Короленка видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відп. за вип.: І. Аліференко. Друкуємо травневу частину календаря.

5 – на хуторі Мотронівка Борзнянського повіту (нині у складі с. Оленівка) народилася Ганна Барвінок (Олександра Михайлівна Білозерська-Куліш) (1828 – 1911) – українська письменниця, дружина П. О. Куліша.

В Сосниці народився Юрій Степанович Виноградський (1873 – 1965), історик, археолог, архівіст, фольклорист, музеєзнавець, організатор і перший директор Сосницького краєзнавчого музею. Похований у Сосниці.

14 – в Глухові народився Станіслав Панасович Реп'ях (1938 – 2012), поет і публіцист, багаторічний керівник Чернігівської обласної організації Національної спілки письменників України, лауреат премії імені М. Коцюбинського та інших престижних літературних премій. Його дитинство та юність минули в с. Макіївка Носівського р-ну. Похований у Чернігові.

15 – народився Павло Петрович Скоропадський (1873 – 1945), гетьман Української Держави 1918 року, нащадок старовинного козацького роду. Дитинство минуло в Тростянецькому родинному маєтку на Ічнянщині. Помер у Баварії.

19 – народився Володимир Михайлович Конашевич (1888 – 1963), художник, майстер книжкової графіки, доктор мистецтвознавства. У 1897 – 1908, 1915 рр. проживав і навчався в Чернігові. На вул. Мстиславській, 37 зберігся будинок (пам'ятка історії) його сім'ї.

22 – 100 років тому (1923) була створена Чернігівська філія Музичного товариства імені М. Леонтовича.

26 – народився Володимир Всеволодович (Мономах) (1053 – 1125), воєначальник, письменник, мислитель, великий князь київський (1113 – 1125), князь чернігівський (1078 – 1094), автор дидактичної праці «Повчання». Син Всеволода, сина Ярослава Мудрого. Похований у соборі Святої Софії в Києві.

31 – в с. Носелівка Борзнянського р-ну народилася Ніна Петрівна Лемеш (1973), членкиня збірної України з біатлону, заслужений майстер спорту України, призерка Чемпіонатів світу, Європи та Кубків світу з біатлону, учасниця Олімпійських ігор в Нагані, Солт-Лейк-Сіті та Турині. Нині перша заступниця голови Чернігівської обласної ради.

Вшанували пам'ять письменника

25 квітня минуло 110 років від того дня, коли серце відомого українського письменника-імпресіоніста, класика української літератури Михайла Коцюбинського зупинилося. Цього дня традиційно в Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику М. М. Коцюбинського гідно вшанували його пам'ять.

Погода подарувала такий же сонячний і теплий весняний день, як і 25 квітня 1913 року. Працівники музею, поціновувачі творчості Коцюбинського, місцева інтелігенція, представники влади завітали цього дня на могилу письменника на Болдиній горі, аби покласти квіти. Священник Катерининської церкви

отець Миколай відправив поминальний молебень.

Провідний актор Чернігівського обласного молодіжного театру, заслужений артист України Олексій Биш продекламував поезію письменника «Хто щасливий?», зачитав кілька некрологів, які писалися у день смерті Михайла Коцюбинського. Про життя письменника у Чернігові розказав директор літературно-меморіального музею-заповідника М. Коцюбинського, правнук письменника Ігор Коцюбинський.

Далі гості попрямували до музею-заповідника, де на них чекала літературно-мистецька композиція, в тому числі за творами письменника. Виступили

Капела бандуристів імені Остапа Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру (художній керівник та головний диригент – заслужена артистка України Раїса Борщ, головний хормейстер – заслужений працівник культури України Микола Борщ), заслужений артист України Олексій Биш. Були представлені уривки з творів Коцюбинського – із циклу поезій у прозі «З глибини», оповідання «На острові». У музичну частину композиції увійшли твори у виконанні Капели: «Місяцю князю» Ігоря Зименка, «Стоїть гора високая», «Тече вода в сине море» Гната Хоткевича, «Сповідь» Оксани Герасименко, «Хвилина роздумів» Миколи Лисенка.

«На гостини до письменника»

Музей-заповідник Михайла Коцюбинського радо запросив на відкриття меморіальної експозиції. 28 квітня о 17 годині всі гості музею змогли безкоштовно відвідати експозицію меморіальним будинком та садом Михайла Коцюбинського. Надалі відвідування експозиції буде за дійсними розцінками музею.

Від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну меморіальна експозиція стала доступною для відвідувачів уперше. Через мінометний обстріл вулиці, де розташований музей, меморіальний будинок Коцюбинського, якому вже понад сто років, було пошкоджено. Уламки снарядів зрешетили дерев'яну стіну, вхідні двері, пошкодили старовинні меблі, рояль, залишили «сліди» на грубці, розбили скло у вікнах. Та завдяки копійчкій роботі наших працівників та спеціалістів Національного науково-дослідного реставраційного центру України пошкодження вдалося відреставрувати, і тепер ми готові знову приймати відвідувачів.

Від 1 травня вартість вхідних квитків до меморіального будинку та саду Михайла Коцюбинського «На гостини до письменника» становитиме: для дорослого – 50 грн., для дитини – 30 грн. Вартість екскурсійного обслуговування – 200 грн (для групи до 10 чоловік).

Музей працює щодня, без перерви на обід. З понеділка по п'ятницю – з 9.00 до 17.00, в суботу та неділю – з 10.00 до 17.00. Тел. для довідок: (093) 002-42-96.

